

ORTODOKSISUKUJEN TUTKIMUKSEN NYKYTILANNE

Sukututkimus -harrastuksen lisääntymisen ja suosion kasvun myötä myös ortodoksisukujen tutkimus on viime aikoina virinnyt ja vahvistunut. Ortodoksisten sukujen tutkimusta on viime vuosikymmeninä harrastettu kuitenkin hyvin vähäisessä määrin jos vertauskohdaksi otetaan luterilaisten sukujen tutkimus. Syynä ei ole ollut se, että ortodoksit olisivat vähemmän kiinnostuneita sukujuuristaan. Ongelmaksi aloittavalle sukututkijalle on noussut sukututkimuksen lähteiden, ortodoksisten kirkonkirjojen venäjänkielisyys.

Ortodoksisten seurakuntien kirkonkirjat ovat venäjänkielisiä noin vuoteen 1919 asti. On itsestään selvää, että suvun tutkiminen ruotsinkielisistä lähteistä on verrattomasti helpompaa (vaikka ei ruotsia osaisikaan) kuin venäjänkielisistä lähteistä. Venäjän kieli on koettu vaikeaksi kieleksi, ovathan jo sen aakkosetkin, kyrilliset kirjaimet, erilaisia kuin länsimaiset. Lisääntynyt venäjän kielen harrastus ja venäjän kurssien tarjonta tulevat tässä tilanteessa osaltaan sukututkijan avuksi. Nykyvenäjän kielen taito ei kuitenkaan vielä riitä kauas historiaan ulottuvien sukujuurien selvittämiseksi. Ortodoksiset kirkonkirjat on kirjoitettu kullekin vuosisadalle ominaisella käsialalla ja kielellä. Sukututkimuksen tekemiseksi tarvitaan vielä vanhan venäjän kielen sanaston ja nykykielestä jo kadonneiden kirjainten hallintaa.

Ortodoksisukujen tutkimiselle riittävien vanhan venäjän kielen taitojen saavuttaminen ei ole missään nimessä mahdotonta eikä loppujen lopuksi kovin vaikeakaan. Tämän ongelmakohdan helpottamiseksi on viime vuosina järjestetty ortodoksisten sukujen tutkimuskursseja Helsingissä, Joensuussa ja Valamossa. Sen sijaan työtä venäjän kielen vanhojen käsialojen opettelu vaatii paljon, mutta jo kokemuksesta sukututkija tietää, että yleensäkin sukututkimuksen parissa työtä riittää, jopa vuosiksi.

Ortodoksisten seurakuntien ja ortodoksisukujen asuinalueiden vaiheita

Puhuttaessa ortodoksisista seurakunnista törmäämme käsitteeseen pogosta. Aluksi pogostat¹ olivat hallitsijalle ja arkkipiispalle kannetun veron kokoamispaikkoja. Sittemmin pogostalla tarkoitettiin seurakuntaa ja koko pitäjää. Raja-Karjalassa, missä ortodoksit olivat enemmistönä, muodostuivat pitäjät (kunnat) ortodoksisten seurakuntien pohjalta. Vielä nykyisinkin tätä pogostasanaa käytetään esim. Ilomantsissa, jolloin sillä tarkoitetaan Ilomantsin kirkonkylää.

Valtaosa ortodoksisesta väestöstä asui luovutetun Karjalan alueella, Laatokan ympäristöpitäjissä. Tämän lisäksi ortodokseja asui ja asuu vielä nykyisinkin Pohjois-Karjalan läänissä sijaitsevilla Ilomantsin ja Taipaleen ortodoksisissa seurakunnissa.

Karjalan ensimmäiset pogostat (seurakunnat) lienevät muodostuneet jo 1200- luvulla. Karjalan kannakselle syntyivät Äyräpää, Jääski, Rautu, Sakkola ja Räisälä. Laatokka -järven luoteisrannikolle muodostuivat Käkisalmi, Kurkijoki, Sortavala ja sisämaahan Savilahti eli Savo. Salmin ja Ilomantsin pogostojen synty ajoitetaan seuraavalle vuosisadalle. Nämä Karjalan alueet kuuluivat Novgorodin valtioon, jossa ne muodostivat oman hallintoalueensa, läänin, jonka keskuksena oli Käkisalmen kaupunki. Kirkollisesti Karjala kuului Novgorodin arkkipiispakuntaan. Ruotsin ja Novgorodin välisen Karjalan hallintaa koskevan pitkällisen sodan päätteeksi solmitussa Pähkinäsaaren rauhassa vuonna 1323 jaettiin Karjalan alue ensimmäistä kertaa: Novgorod joutui luovuttamaan Ruotsille Karjalan alueistaan Äyräpään, Jääsken ja Savilahden pogostat. Laatokan ympäristön kirkollisen elämän erityiseksi ku-

¹ Pogosta tulee venäjänkielisestä sanasta 'pogostit', 'vierailta jonkin aikaa'.

koistuskaudeksi lasketaan 1500-luku vuoteen 1570 asti, jolloin Ruotsin ja Venäjän välillä alkoi pitkän vihan nimellä tunnettu sota. Ennen sotaa alueella oli kahdeksan seurakuntaa: Rautu, Sakkola, Käkisalmi, Räsälä, Kurkijoki, Sortavala, Ilomantsi ja Salmi. Näillä pääseurakunnilla oli lisäksi yhteensä 29 kappeliseurakuntaa. Lisäksi Karjalassa oli 1500-luvun loppupuolella 13 luostaria, mm. Valamon ja Konevitsan luostarit, jotka olivat tärkeitä ortodoksisen uskon levittämipaikkoja.

Karjalaa erittäin raskaasti hävittänyt ja autioittanut 25 vuotta kestänyt sota päättyi Täyssinän rauhaan vuonna 1595. Sodan jälkeen alkoi Karjalan jälleenrakentaminen, tässä työssä erityisen merkittävää oli Karjalan piispanistuimen perustaminen. Ensimmäiseksi Karjalan piispaksi tuli Silvester vuonna 1597. Seurakunnat olivat vanhastaan laajoja alueiltaan, ja hänen aikanaan ne jaettiin useammiksi pienemmiksi seurakunniksi. Kurkijoen pitäjä jaettiin neljään osaan, josta Kurkijoen pitäjään jäivät Lapinlahden, Miglin, Sorolan ja Tervun kappelit. Tiurulan kirkkopitäjään eli pogostaan liitettiin Veijalan kappeli, Koitsanlahden kirkkopitäjään Koitsanlahti, Tyrjä, Sammatlampi ja Joukio. Uukuniemi muodosti oman pitäjänsä ja seurakuntansa. Myös Sortavala jaettiin neljäksi kirkkopitäjäksi ja näin muodostuivat Sortavala, Suistamo, Suojärvi ja Kitee. Ilomantsin laaja-alueinen pogosta jaettiin Ilomantsin, Pälkjärven, Tohmajärven, Liperin ja Pielisjärven pogostoihin.

Venäjän ja Ruotsin välillä käytiin 1600-luvulla uusi sota, joka jälleen hävitti Karjalan aluetta. Sodan jälkeen solmitussa Stolbovan rauhassa vuonna 1617 Venäjä luovutti Ruotsille mm. Käkisalmen läänin. Karjala oli nyt siirtynyt "voittomaana" luterilaiseen Ruotsin valtioon, joka harjoitti uskonnollista painostuspolitiikkaa ortodokseja kohtaan. Käkisalmen läänin pohjoisosassa sijaitsevat Ilomantsin ja Liperin alueet kärsivät sodasta vähemmän kuin Käkisalmen läänin eteläosan alueet. Karjalan kannas oli pahasti autioitunut ja sen ortodoksiset seurakuntien toiminta oli hiipunut.

Rauhansopimuksen mukaan Venäjälle saivat muuttaa vain ortodoksiset aateliset ja porvarit sekä munkit. Myös talonpojat ja ortodoksipapit pakenivat uskonvainoja ja raskaita veroja Venäjälle. Näin autioituneille Käkisalmen läänin tiloille muutti luterilaista väestöä lännestä Viipurin Karjalasta, Pohjanmaalta ja Savosta ja lääniin alettiin perustaa luterilaisia seurakuntia.

1600-luvun loppupuolella toimi vielä ainakin seitsemän ortodoksista seurakuntaa: Suojärvi, Sortavala, Salmi, Suistamo, Ilomantsi, Liperin Taipale ja Tiurula. 1650-luvun jälkeen ortodoksit olivat vähemmistönä Käkisalmen läänin alueella.

1600-luvun sotien ja useiden nälkävuosien jälkeen Karjala joutui jälleen sotänäyttämöksi. Suuri Pohjan sota käytiin vuosina 1700-1721. Sodan päätteeksi solmitussa Uudenkaupungin rauhassa 1721 Ruotsi luovutti Venäjälle mm. Viipurin ympäristöineen sekä Käkisalmen läänin lukuunottamatta nykyisen Pohjois-Karjalan aluetta. Vuosina 1741-43 käyty Ruotsi-Suomen ja Venäjän välinen sota päättyi vuonna 1743 solmittuun Turun rauhaan, jossa Venäjälle luovutettiin vielä Kymijoen itäpuolella ja Saimaan eteläpuolelle oleva osa Suomea, mm. Hamina ja Lappeenranta sekä Savonlinnan seudut. Ortodoksisen väestön asema Karjalassa muuttui oleellisesti: alue kuului nyt Venäjään, jossa ortodoksinen usko oli valta-asemassa. Karjalan ortodoksisesta väestöstä suurin osa asui Viipurin läänissä eli ns. Vanhassa Suomessa. Muun Suomen alueella ortodokseja asui mm. nykyisen Pohjois-Karjalan alueella. 1600-luvun uskonvainojen seurauksena ortodoksien määrä oli pienentynyt ja Ilomantsin ortodoksinen seurakunta sulautunut kappeliseurakuntana Taipaleen seurakuntaan. Tähän seurakuntaan kuuluivat myös Kiteen, Pielisjärven, Pälkjärven ja Tohmajärven pitäjien asukkaat. Vähitellen Ilomantsi voimistui ja itsenäisenä seurakuntana se toimi jälleen vuoden 1759 jälkeen. Ortodokseja oli Pohjois-Karjalassa 1700-luvun lopulla noin 3000 henkeä.

Vuonna 1809 Suomi liitettiin Venäjään ja kolme vuotta myöhemmin Vanhan Suomen nimellä tunnettu alue yhdistettiin muun Suomen yhteyteen Viipurin lääninä. Suomi sai kahdeksan ortodoksista seurakuntaa lisää ja ortodoksien määrä oli nyt noin 30 000 henkeä.

Suomen kaupunkiseurakuntien venäjänkielisten ortodoksien määrä alkoi 1800-luvulla kasvaa nopeasti. Kaupunkeihin muutti mm. venäläisiä kauppiaita, käsityöläisiä ja sotaväkeä, osa heistä jäi maahan myös pysyvästi saaden Suomen kansalaisoikeudet. Maaseudulla ortodoksiset seurakunnat olivat melkein kokonaan suomenkielisiä, lukuunottamatta muutamia Kannaksen seurakuntia.

Eniten ortodokseja asui Viipurin ja Kuopion lääneissä, muissa lääneissä asui vain 2-5 % ortodoksien koko määrästä. Suurimmat ortodoksiset seurakunnat olivat vuoden 1875 tilaston mukaan

Salmi, Suistamo, Taipale, Suojärvi ja Ilomantsi. 1800-luvun lopulla Suomessa oli kaikkiaan parikymmentä ortodoksista seurakuntaa.

Suomen talvisodan seurauksena ortodoksien pääasiallisena asuinalueena ollut osa Karjalaa menetettiin ja sen väestö joutui evakkotaipaleelle. Vuoden 1941 syys-lokakuun vaihteen jälkeen alkoivat ortodoksit palata kotiseuduilleen ja Suistamon ja Korpiselän seurakunnat aloittivat toimintansa. Vuoden 1942 syksyyn mennessä kaikki Raja-Karjalan ortodoksiset seurakunnat toimivat jälleen. Karjalan alueen toinen evakuointi aloitettiin kesäkuussa vuonna 1944.

8.12.1949 annetulla asetuksella lakkautettiin 18 siirtoseurakuntaa, samalla asetuksella määrättiin myös perustettavaksi 14 uutta seurakuntaa. Uusi seurakuntajako astui voimaan vuoden 1950 alussa: Kanta-Suomen 11 ortodoksisen seurakunnan lisäksi tulivat nyt seuraavat uudet seurakunnat: Iisalmen, Jyväskylän, Kajaanin, Kiuruveden, Lahden, Lapin, Lieksan, Mikkelin, Nurmeksen, Oulun, Pielaveden, Rautalammin, Tampereen ja Varkauden seurakunnat.

Ortodoksisukujen tutkijan lähteistä - ortodoksisen seurakuntien kirkonkirjoista

Pyhä Synodi antoi vuonna 1764 määräyksen kirkonkirjojen pitämisestä Venäjällä. Tämä määräys koski paitsi Venäjän puolelle 1721 ja 1743 rauhanteoissa jääneitä alueita myös Ruotsi-Suomen puolella sijainneita ortodoksisia seurakuntia.

Ortodoksisukujen tutkijalle tärkeimmät kirkonkirjasarjat ovat rippi-, pää- ja metrikkakirjat. Rippikirjasarja -sarja alkaa suurimmassa osassa ortodoksia seurakuntia 1800-luvun alkupuolelta. Muutamista seurakunnista käytettävissä on myös 1700-luvun loppupuolen rippikirjoja: Haminan (1784), Käkisalmen (1778), Lappeenrannan (1796), Ruotsinsalmen (1795), Sortavalan (1791) ja Suistamon (1786) ortodoksiset seurakunnat.

Rippikirjoissa tutkimamme suvun henkilöt on sijoitettu aikaan, paikkaan ja perhe-yhteyteen. Rippikirja on ripillä ja Herran Ehtoollisella käyneiden seurakuntalaisten luettelo. Rippikirjasta löytyvät lisäksi myös ripillä ja Ehtoollisella käymättömienkin nimet ja tiedot sekä poissaolon syy. Näitä syitä olivat mm. oleskelu toisella paikkakunnalla, huolimattomuus ja pienten lasten kohdalla "ala-ikäisyys". Rippikirjaan on merkitty koko perhe. Ortodoksisella puolella ei ole erillistä lastenkirja-sarjaa, lapset merkittiin heti synnyttyään rippikirjaan perheensä yhteyteen. Jokaiselle

vuodelle on oma, erillinen rippikirjansa ja näin muutokset perheen elämäntilanteessa: lasten syntyminen, naimisiinmenot ja kuolemantapaukset tulivat tuoreeltaan kirjattua rippikirjaan. Viimeisin (uusin) rippikirja on vuodelta 1916.

Rippikirjan alussa ovat hengellisen säädyn edustajien tiedot. Hengelliseen säätöön kuuluivat mm. seurakunnan pappi, diakoni, lukkari, ponomari ja ehtoollisleivän paistaja (nainen) perheineen. Tämän osan jälkeen rippikirjassa ovat seurakunnan asukkaat kylittäin, vanhimmissa rippikirjoissa venäjän kielen mukaisessa aakkosjärjestyksessä, myöhemmissä suomen kielen mukaisesti. Kylien alussa ovat yleensä talonpojat perheineen ja heidän jälkeensä kylässä asuvat populit (tilattomat) perheineen. Ortodoksisissa rippikirjoissa ei ole tilojen maarekisterinumeroita kuten luterilaisissa. Sen sijaan perheet on erotettu toisistaan ns. perhenumerolla. Tilan maarekisterinumero ja muut tilalla asuneet henkilöt (rengit, piit jne.) saadaan selville henkikirjasta.

Ortodoksisten rippikirjojen erikoispiirteenä on se, ettei niihin 1700- luvulla ja 1800-luvun alussa ja keskivaiheilla ole merkitty sukunimiä. Poikkeuksia tästä merkintätavasta ovat nykyisen Pohjois-Karjalan alueella sijaitsevat Ilomantsin ja Taipaleen ortodoksiset seurakunnat. Näiden seurakuntien kirkonkirjoissa sukunimet esiintyvät jo kaikkein vanhimmissa kirkonkirjoista lähtien. Tämä lienee luterilaisen ympäristön vaikutusta. Luterilaisuus näyttää heijastaneen vaikutustaan myös pohjoiskarjalaisten ortodoksisten seurakuntien kirkonkirjojen rakenteeseen. Rippikirja on kaksiosainen, joista ensimmäisessä ovat talonpojat kylittäin ja toisessa seurakunnassa asuneet populit samoin kylittäin.

Sukunimen sijasta henkilöstä on ortodoksisten seurakuntien rippikirjoissa ilmoitettu isännimi. Onkin huomattavissa, että monet sukunimet juontavat juurensa näistä varhaisten esi-isien etunimistä, esim. ristimänimi Filip -> sukunimi Filippoff. Vasta 1800-luvun loppupuolelta lähtien alkoi sukunimen merkintä yleistyä mm. Raja-Karjalassa. Viimeistään 1920-luvulla kaikilla ortodokseilla on sukunimi kirkonkirjoissa. Vuoden 1920 sukunimilain mukaan jokaisella Suomen kansalaisella oli oltava määrätty sukunimi, joko sellainen joka hänellä jo oli tai jonka hän itse tai seurakunnan pappi oli valinnut.

Henkilön tai perheen muuttotietoja toiselle paikkakunnalle tai saman paikkakunnan sisällä toiseen kylään löytää harvemmin ortodoksisten seurakuntien kirkonarkistoista. Monessa tapauk-

sessä uusi asuinpaikka käy tosin selville rippikirjamerkinnoista. Varsinaisia muuttaneiden luetteiloita on ortodoksisten seurakuntien arkistoissa 1900-luvulta, osa näistäkin on kadonnut.

Mielenkiintoisia ovat myös varsinaisen rippikirjaosan jälkeen sijoitetut erilliset luettelot, joita ovat mm. luettelo seurakunnan alueella asuvista vanhauskoisista henkilöistä. Vanhauskoiset eli staroverstit (tai raskolnikit l. lahkolaiset) eivät hyväksyneet Moskovan patriarkka Nikonin vuonna 1667 toimeenpanemaa liturgisten kirjojen ja kirkollisten käsikirjojen uudistusta ja muodostivat oman uskonnollisen liikkeensä. Vaikka vanhauskoiset vastustivat ortodoksista kirkkoa, heidät on siis merkitty kirkonkirjoihin.

Tavallaan rippikirja -sarjan jatkoksi tulevat 1800-luvun lopulta ja pääasiassa 1900-luvulta alkavat pääkirjat. Pääkirjan pitoa velvoittava asetus annettiin vuonna 1905. Asetuksessa Suomen kreikkalais-katolisesta kirkkokunnasta vuodelta 1918 seurakunnan esimiestä velvoitettiin pitämään pääkirjaa suomen kielellä. Pääkirja sisältää seurakuntalaisista huomattavasti enemmän ja monipuolisempia tietoja kuin rippikirja. Erilistä pääkirjaa pidettiin niistä seurakunnan jäsenistä, jotka eivät olleet Suomen kansalaisia. Pääkirjan alussa ovat tiedot seurakunnan papistosta, seuraavaksi tulevat virkamiehet, kauppiaat, opettajat jne. Maaseutukylissä asuvat talonpojat ovat tilojensa maarekisterinumeron mukaisessa järjestyksessä. Populit ovat pääkirjoissa joko talonpoikien jälkeen tai omassa pääkirjassaan.

Ortodoksisen suvun tutkijalle erityisen tärkeä kirkonkirja -sarja on metrikkakirja eli metrikka. Metrikkakirjat ovat venäjänkielisiä noin vuoteen 1919 asti. Vanhimmat säilyneet metrikkakirjat ovat Käkisalmen (1772), Kitelän (1783), Lappeenrannan (1786), Suistamon (1792), Sortavalan (1795) ja Korpiselän (1799) ortodoksisista seurakunnista. Metrikkakirjat sisältävät tavattoman paljon sukututkimuksen tekijälle hyödyllistä tietoa, mm. tarkat syntymä-, vihkimis- ja kuolinpäivämäärätiedot.

Metrikkakirja koostuu kolmesta osasta, joista ensimmäinen on syntyneiden osa. Syntyneiden osaan on merkitty tiedot tuona vuonna syntyneistä kastamispäivämäärän mukaisessa järjestyksessä. Metrikan toisessa osassa ovat vihittyjen tiedot. Metrikkakirjan kolmas osa käsittää kuolleiden tiedot hautauspäivämäärän mukaisessa järjestyksessä. Tähän osaan merkittiin myös kuolleen henkilön hautauspaikka, joka useimmiten oli kotikylän/naapurikylän tsasounan hautausmaa.

Missä tutkia ortodoksisia kirkonkirjoja ?

Mikrokorteille on kuvattu 33 ortodoksisen seurakunnan 1700-1800 lukujen kirkonkirjat (lähinnä rippi-, pää-, metrikka- ja vihkimäkirjat). Luku sisältää myös muutamia sotilasseurakuntia. Nämä mikrokortit ovat tutkijoiden käytössä ainakin Kansallisarkistossa Helsingissä sekä Joensuun ja Mikkelin maakunta-arkistoissa. Mikrokortteja voi myös ostaa itselleen, jolloin kirkonkirjojen tutkimusta on mahdollista harrastaa kotona oman aikataulun mukaan. Ortodoksisten seurakuntien alkuperäiset kirkonarkistot ovat Mikkelin maakunta-arkistossa. Luovutetun Karjalan ortodoksisten seurakuntien mikrokuvattu aineisto yltää aina seurakunnan lakkauttamiseen, vuoden 1949 loppuun asti. Lakkautettujen seurakuntien viimeisissä pääkirjoissa on myös maininta siitä, mihin uuteen seurakuntaan henkilö tuli vuoden 1950 alusta alkaen kuulumaan.

Impilahtelaisia ja suojärveläisiä sukuja tutkivalla on mahdollisuus käyttää työssään venäjänkielisten kirkonkirjojen suomennoksia. Ensimmäisenä laajempaan suomennoshankkeena toteutettiin Impilahden kunnan alueella sijainneen Kitelän ortodoksisen seurakunnan rippi- ja metrikkakirjojen sekä pääkirjojen venäjänkielisen osan suomennos. Myös samalla alueella sijainneen Pitkärannan ortodoksisen seurakunnan venäjänkieliset vuodesta 1899 alkavat kirkonkirjat on suomennettu. Lisäksi Suojärven ja siitä eronneen Annantehtaan alueen ortodoksisten seurakuntien rippi- ja metrikkakirjat on käännetty suomen kielelle. Viimeksi mainitut suomennokset ovat tietokonelevykeillä. Kaikki edellä mainitut suomennokset ovat myytävänä.

Venäjän arkistot sukututkijan apuna

Valitettavan suuri osa luovutetun Karjalan kirkonkirja-aineistosta katosi, tuhoutui tai jäi evakuoimatta II maailmansodan aikana. Evakuoimatta jäänyt arkistomateriaali sijoitettiin aluksi entiseen Viipurin maakunta-arkistoon. 1980-luvun lopussa se hajoitettiin sieltä entisen Neuvostoliiton hallintoalueiden mukaisesti eri arkistoihin. Petroskoissa sijaitsevaan Karjalan tasavallan valtion keskusarkistoon sijoitettiin luovutetun Karjalan kihlakunta-aineiston lisäksi myös Raja-Karjalan ortodoksisten seurakuntien kirkonkirjat, joista suuri osa on kylläkin toisteita. Vuonna 1995 avautui sukututkijoille ainutlaatuinen tilaisuus tutkia näitä Petroskoin arkistojen asiakirjoja. Pohjois-

Karjalan kesäyliopiston järjestämällä matkalla tutustuttiin ensiksi Karjalan tasavallan valtion keskusarkistossa oleviin Suomea koskeviin asiakirjoihin. Mielenkiintoisia olivat lisäksi Suomen silloisina rajanaapureina sijainneiden venäläisten seurakuntien kirkonkirjat, joista niistäkin saattoi löytää sukulaisia. Suomen ja Venäjän rajahan oli 1800- luvulla avoin ja sen yli solmittiin lukuisia avioliittoja, Venäjän puolella käytiin töissä ja saatettiinpa sinne jäädä asumaankin. Tässä arkistossa ovat lisäksi Sortavalan, Salmin ja Kurkijoen kihlakuntien arkistot sekä 1800- luvun alkupuolen konseptituomiokirjoja mm. Parikkalasta. Toinen vierailukohde sukututkijamatkalla oli Karjalan tasavallan siviilirekisteriarkisto, jonka asiakirjat aikavat vuodesta 1906. Apuneuvona tässä arkistossa on myös sukunimen mukaan aakkostettu hakukortisto. Vuoden 1997 keväällä Pohjois-Karjalan kesäyliopisto järjestää uuden sukututkijamatkan näihin Petroskoin arkistoihin.

Mielenkiintoisin osa Venäjältä löytyvästä Suomen ortodoksista seurakuntia koskevasta arkistoinneista on kuitenkin vielä selvittämättä. Pietarin valtiollisessa historiallisessa keskusarkistossa ovat Suomen ortodoksisten seurakuntien metrikkakirjat vuodesta 1723 lähtien. Tätä aineistoa ei ole, ainakaan vielä, saatu Suomeen.

Lähteet:

Painamattomat lähteet

Joensuun maakunta-arkisto (JoMa), Joensuu
Suomen ortodoksisten seurakuntien mikrokorttikokoelma: Rippi-, pää- ja metrikkakirjat

Kansallisarkisto (KA), Helsinki

Arkistoluettelo Pietarin valtiollisessa historiallisessa keskusarkistossa olevista Suomen kreikkalaiskatolisten seurakuntien metrikoista vuosilta 1723-1858. Suomentanut Klaus Castren.

Painetut lähteet

Asetus kreikkalais-katolisesta kirkkokunnasta 26.11.1918. Asetuskokoelma n:o 185. Helsinki 1919.

Laki sukunimestä 23.12.1920. Asetuskokoelma n:o 328. Helsinki 1921.

Kirjallisuus

Hämynen Tapio, Liikkeellä leivän tähden. Raja-Karjalan väestö ja sen toimeentulo 1880-1940. Historiallisia Tutkimuksia 170. SHS / Helsinki 1993.

Hämynen Tapio, Suomalaistajat, venäläistäjät ja rajakarjalaiset. Kirkko- ja koulukysymys Raja-Karjalassa 1900-1923. Ortodoksisen teologian laitoksen julkaisuja n:o 17. Joensuu 1995.

Kirkinen Heikki, Ortodoksisen kirkon varhaisvaihe Suomessa. Teoksessa Ortodoksinen kirkko Suomessa. Toimittajat Isä Ambrosius ja Markku Haapio. Heinävesi 1982.

Koukkunen Heikki, Uudenkaupungin rauhasta nykypäiviin. Ylläm. teoksessa.